

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felolós szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók: a dohányfőzsdékben.

A vértanuk ünnepe.

Derült őszi napon gyászt ünnepeltünk; forró napugár heve mellett arra szállongtak gondolataink, mikor nemzetünk legjobbjai lángoló szívükért hideg halottakká váltak; kitártuk karjainkat a lelkese-
dés hevében s elménk a rabbilincsek szét-
tépése körül emésztette magát. Annak a tizenháromnak, annak a hatnak emléké-
nél lobbant föl a szeretet, a gyűlölet lángja s a szent fogadás, hogy *rabok tovább nem leszünk!*

Dicsőség a művésznök, aki gondolatainkat, lelkünk egész belső forrongó vilá-
gát érce tudta önteni.

A láncait tépő királyi sas!

Ez vagy hazám! ezt a szomoru sor-
sot mérte rád a bánatok osztogatója! Té-
ped, fosztogatód, aztán újra rád verik és
ujabb küzdelemre serkentenek. De a bi-
lincs nem azt jelenti, hogy az Isten nem
a felhők királyának teremtett, a lenyűgö-
zés vergődése nem azt jelenti, hogy a
szabadság nem a te birodalmad.

Nem!

Mert lesz még ünnep a világon!

Még a bilincseit tépő királyi sasnak,
a rab magyar nemzetnek is lesz még ün-
nepe a világon.

Erre tanított bennünket a napfényes
őszi nap, bánatunk borongása, a fájó
könyveinken át fölcillanó reménységünk,
a hulló falevelek nyomán élő új rügy.

Igen, a magyarnak is lesz még ta-
vasza, ünnepe e világon!

A tegnapi szépséges ünnepünk a követke-
zőleg folyt le:

Dél előtt.

A város lobogódiszt öltött. A legtöbb házon
a nemzeti lobogó lengett, sok helyütt belevegyült
a gyászos fekete zászló, a városházon és a me-
gyeházon a város illetleg a megye és a három-
szintű lobogók közt ott lengett a mi nemzeti gyá-
szunk fekete lobogója is.

Tíz óra körül megelénkült a székesegyház
környéke, a különböző testületek fölvonulása va-
lóban festői képpé alakult ki. Ott voltak a me-
gyei és városi hatóság emberei Szűts Jenő és
Saára Gyula dr. vezetése alatt, a törvényhatósági
bizottság tagjai, a budapesti II. Rákóczi Ferenc
asztaltársaság, a különböző egyesületek testületei,
a főgimnázium, a főreáliskola, a kereskedelmi
akadémia, a Ferenc József nőnevelde, valamint a
felsőbb leányiskola növendékei s köztük, — a
kiket először kellett volna említettünk — Gánóczy

Flóris vezetése mellett az öreg honvédek, a ro-
skatag vállu, összetört aggastyánok, a 60 év előtti
nagy idők élő tanúi, akiknek a Mindenható meg-
engedte, hogy 60 év múlva avérük hullása után a
könyveikkel is adózzanak a gyászos napon elpusz-
tított fegyvertársaik emlékének.

A katófalkot a repkény szálai fűzték át,
köztük helyezték el a honvédcskót s a 48 as
kardot.

A gyászistentiszteletet K. Horváth István
esp. plebános celebrálta, a mise alatt a főgimná-
zium kitudó énekikara megható gyászénekeket
zengett.

Délután.

A gyülekezés már a kora délutáni órákban
kezdődött a városházterén. Az összes testületek
és iskolák bámulatosan szép rendben sorakoztak
az indulásra. A menet 3 órakor indult meg.

Eltűl két lovasrendőr ment, utánuk Alinassy
János városi kamarás vitte az inhzurgensek zász-
laját, mellette két díszbe öltözött hajduval. Utá-
nuk az öreg 48-as honvédek Gánóczy Flóris kir.
közjegyző vezetése mellett, a kiket a vértanuk
rokonsága követett. — Ditmár József hatalmas
alakja a város díszzászlaját vitte, mellette két
bizottsági taggal, majd a városi és megyei tör-
vényhatósági bizottság Széchenyi Viktor gróf
főispánal, Saára Gyulával és Szűts Jenővel az
élükön. Ezután vonultak föl az iskolák népe
szinte beláthatatlan tömegben. Őket követték a
különböző testületek: Bpesti II. Rákóczy társaság,
Kir. Törvénytörő, Kir. Pénzügyigazgatóság, Kir.
Javitó Intézet, Kulturmérnökség, Orvos Szövet-
ség, Városi Takarékpénztár, Osztrák-Magyar Bank,
Vörösmarty Kör, Katholikus Kör, Tisztviselők
Outhona, Polgári Dalkör, DV. Dalegylet, Zene-
egyesület, Kereskedelmi egyesületek: Kiskereske-
dők Egyesülete, Kereskedelmi Csarnok, Ke-
reskedelmi Társulat, Ipartestület, Torna Club,
Korcsoi Egyesület, DV. Műhely, Székesfehé-
vári Földmunkások Egyesülete, Palotavárosi Ol-
vasóköri, Felső és Vizivárosi Olvasóköri, Székes-
fehérvári Könyvesek és Köfaragók Teetkezési
Társulata, Tűzoltó Testületek: Felmayer gyár,
DV. gyár, Városi Tűzoltóság, végül a házigazda,
az ünnepet rendező Függetlenségi Kör Mandorff
Géza báróval, városunk orsz. képviselőjével
az élén.

Mire a menet eleje a Budai utra ért, las-
sankint kialakult az egész tömeg képe. Szebben
rendezett fölvonulást alig lehet képzelni is. A
menet eleje már a kaszárnyánál járt, míg a
vége még a várkörüti csatornánál volt. Egyetlen
zavaró momentum nem bontotta meg a sorok
méltóságosan szép fölvonulását.

A szobornál.

Még inkább kitűnt a rendezés tökéletessége
a szobor körül, ahol mindenkinek volt megfelelő
helye s az 5—6 ezerre menő óriási tömeg ké-
nyelmesen foglalt helyet s élvezhette az ünnepély
minden részletét. Szívesen köszönjük meg ennek
a munkának fáradsalmait Csöppentzky Mihály dr-
nak, a rendező bizottság elnökének és Simon
Sándor t. főkapitányunk a közönség nevében.

A még le nem leplezett szobor előtt diadal-
kapu várta az érkezőket. A szónoki emelvényt
a tér közepére helyezték, a mi kedves gondolat
volt a hallgató közönség javára. A szobor mellett
foglaltak helyet Prohászka Ottokár dr. megyés-
püspök, Széchenyi Viktor gróf főispán, Saára
Gyula dr., Szűts Jenő, Mandorff Géza báró,
Szuborits Jenő, Krizsány János kanonokok, Kuthy
József dr. Turján József, Lauschmann Gyula
dr., Stuller József, Kaltenecker Márton, Zalai Mi-
hály, Kelemen Béla, Peák János, Tóth Artur, Say
Viktor dr. stb. stb.

A szobor mellett voltak még az öreg hon-
védek, valamint a vértanuk rokonsága.

Bevezetésül az egyesült dalárdák elénekel-
ték a himnuszt, a melyet a közönség levett
kalappal hallgatott végig.

Holly Géza dr. megnyitó beszédet mondott,
a melynek icikes bevezetése szavai után az 1849ben
vértanuságot szenvedett polgártársakról, majd
az emlékükre állított szobor történelmi adatairól,
a szobor kiegészítéséről mondott el sok megörö-
kítésre való adatot. Beszéde egész terjedelmében
a következő:

Tisztelt Ünneplő Közönség!

1849. október 6 ikától kezdve, honszerlem-
től égő szívünk, e nap minden évfordulóján a
vissza emlékezés által lelkünkben felidézett gyá-
szosan keserű érzésekkel telik meg. De a míg
az önkényuralom undok rémtettei, szivtelen
gyilkolásai lelkünkben a megvetés és undor ér-
zetét váltják ki, addig kegyelet és hála érzésünk
dicsőséges glóriával vesszi körül az 1849 iki szá-
badságharc alatt mátyrhálalt szenvedett hősök
emlékét.

Az önkényuralom örjögő vérengzése ezelőtt
60 évvel tobzódott legeszeveszeztebbül, a midőn
Aradon szabadságharcunk legnagyobb csillagait,
a 13 hőst, golyóval és bitófán végzettette ki
bakóival.

E nagy harcból, mely az egyéni szabad-
ságerért és szeretett hazánk önállósága és függet-
lenségeért vívatott, Székesfehérvár szab. kir.
Város polgársága is kivette a maga részét.

A szabadság, egyenlőség és testvériség
eszméinek varázsa e város polgárainak lelkét is
betöltötte. Szívük egész melegével és teljes oda-
adással csatlakoztak e hármaz eszmét hirdető
három színű zászló alá. A szabadságnak, szer-
tett hazánk függetlenségének buzgó hívei majd

Sövegjártó János

vászon kereskedése

Székesfehérvár, Barátok épülete.

Nagy választék ág- és asztalneműekben,
színes és fehér barchetok sth.

olcsó, szabott árak mellett.

Ma! lapunk 4 oldal.

00000557

elszánt, harcosai és később hősi halált szenvedett mártírral lettek.

Mielőtt az emléküket örökkön hirdető ezen emlékművet átadnánk a nagy közönségnek, nem lesz érdektelen, ha röviden visszahívom emléket amaz eseményeknek, melyekben részt vettek azok, a kiknek emlékére városunk polgárságának és törvényhatóságának hazafias áldozatkészsége ezen emlékszobrot emelte.

A szabadságharc alatt városunk lakossága rendületlenül kitartott a nemzeti ügy mellett. A harc változó hullámai miatt több ízben érezték az osztrák brutáltságait és a katonai uralom lelkien szigorúságát. A rendkívüli szenvedésekkel teli hosszú szabadságharc alatt városunk polgárai még akkor is önfeláldozó küzdelmet fejtettek ki a szent ügyért, a midőn a hazafias áldozatkészséggel és lelkesedéssel megindult 48-iki téli hadjárat ragyogó dicsőségét az orosz invázióval megerősödött osztrák hadsereg tépdésni kezdte.

Városunk közönsége 1849 évi július 1-én, a városház udvarán tartott népgyűlés alkalmával nyilvánkozott nyilvánosan utóljára a nemzeti ügy mellett, a mikor a magyar kormány lánglelkű felhívására nagy lelkesedéssel kimondotta, hogy valamennyien a nemzeti ügy szolgálatába állanak és ha kell, életüket és vérüket áldozzák a szabadságért. Ezen népgyűlés után 12 nap múlva már az önkényuralom zsoldos lordjai özönlöttek el városunkat és kezdetét vette az a néma szenvedés, a mely még a panaszt is visszafojtotta a szívekből.

Augusztus hó első napjaiban oly hírek terjedtek el a városban, hogy városunknak az osztrák megszállás előli felszabadítására Győr, Veszprém és Dunaföldvár felől segédcapatok fognak érkezni. Ezen hírre Hamvassy akkori városkapitány népfelkelésre hívta fel a város lakosságát.

Az önkény uralom által agyonnyargatott lakosság felbuzduló lelkesedéssel és örömmel fogadta a felhívást, puskát, tاردot, kaszát ragadott, hogy a város határán kívül tartózkodó ellenségnek a városba leendő jövetelét megakadályozza.

Augusztus 9-én Havelka Ferenc nemzetőri kapitány és Hübner András nemzetőri főhadnagy küldettek ki kémszemlére. Midőn ezek kémszemléjükről éjjel a város felé jöttek, a mai Erzsébetligetben elrejtőzött ellenség által elfogattak. Nyomban ezután a zsoldos sereg az éjsötétségnek leple alatt betört a városba, a népfelkelőket széjjelverte, a kik közül a harcban 11-en estek el. Kegyetlen dühök ezután az eseményekről mit sem sejtő békésen alvó polgárok ellen fordult, a mostani Királysoron a házakat felgyújtották, 83 ház hamvadt el, Süvegs József, Fitos Erzsé, Kleiner Pál pedig a felgyújtott házakban égtek el és ezen kívül igen sokan égési sebeket szenvedtek. — Embertelen tettük azzal fejezték be, hogy a védtelen polgárok közül négyet, névszerint Kuczka Mihályt, Varga Mihályt, Gáncs Pált és Ujz Ignácot elfogták és ezeket is a már korábban elfogott Havelka Ferenc és Hübner András mellé a „Halesz“ fáihoz kötötték és embertelenül megkínálták. Másnap erősen meglángolva Pestre vitték őket, a hol az „Uj Épület“-ben augusztus 14-én agyonlövették azért, mert hazájukat szertették és szabadságban, nem pedig szolgaságban akartak élni.

Elődeink hazafias, önfeláldozó, dicső cselekedete az utókorra nem maradt hatástalanul. Hálánk és kegyeletünk ezen Emlékszobrot állította emlékükné, melynek rövid történelmét a következőkben ismertetem:

A hazafias háia és kegyeletérzés már 80-as években arra buzdította városunk polgárait, hogy az 1848-ban az önkényuralom golyóitól vértanuhalált szenvedett polgártársaink emlékét a késő utókor számára megörökítsék. Evégből közadakozásból emlékoszlopot emelt, a melyet a vértanuhalált szenvedett polgárok halálának évfordulóján 1888 évi augusztus hó 14-én adták át a nyilvánosságnak.

Ezen emlékoszlop kivitele azonban nem volt valami szerencsés, a mennyiben a szemlére úgy hatott, mintha az emlékmű még nem volna teljesen befejezve. Az emlékoszlop külsejének ezen vissza hatása, kelemellentül érintette magát azt a kegyeletérzést is, a melyet az emlékmű kifejezni volt hivatott. Ezen disszonans hatás a függetlenségi kör választmánya által 1905

évben tartott egyik ülésén szóvá tétetett, a hol azután elhatározták, hogy az emlékoszlop, tökéletesebbé és művészebbé tételre végezt egy szoborral egészítették ki s ennek költsége közadakozás útján szerzeszék meg. Az ugyanakkor megalakult szobor bizottság működését megkezdte, azonban eljárását nagyobb eredmény nem kísérte. A már elalvóban lévő ügyre a függetlenségi kör 1908. évi február hó 16-ik napján tartott közgyűlésén Szöllösy Ferenc hírlapíró hívta fel a figyelmet és indítványára a szoborbizottság újra megalakított azon megbízással, hogy a szobor megalkotását ügyét tevékenyebben vigye a megvalósítás felé. A szobor bizottság elnökétül megválasztott dr. Saára Gyula, a város akkori országgyűlési képviselője és a függetlenségi Kör Elnöke, tagjaiul pedig Bilkei Ferenc, Fekete Géza, Dr. Holly Géza, Németh János és Kovács Ferenc. Ezen bizottság működését a legnagyobb eréllyel megkezdte és míg egyrészt az emlékoszlopra elhelyezendő szoborminta tervezetének és költségvetésének elkészítése végett megkereste városunk szülöttét Bory Jenő fiatal tehetséges szobrászművészt, másrésztől a szükséges összeg gyűjtésére felkérte dr. Saára Gyula, Tóth Arthur, Bilkei Ferenc, Rauscher Béla, Kovács Ferenc, Konrád Kálmán, Pethő Miksa, Richter József, Laufenauc Ferenc, Kovács Alajos, Ditmár József, Stéger Péter urakat. Ezen gyűjtők mellé önként, hazafias buzgalomból jelentkezett az agyonlövött Hübner András rokonságához tartozó Hübner Andor, továbbá Pinn László középiskolai tanuló, a kik a tanuló ifjúság körében buzgókodtak gyűjtésél.

A gyűjtők ügybuzgósága és a polgárság hazafias áldozatkészsége folytán rövid idő alatt 2140 korona gyűlt össze, a melyből az időközben polgármesterrel lett dr. Saára Gyula hazafias buzgalma 1371 koronát gyűjtött össze, míg a városi színházban a szobor céljára rendezett előadás 357 koronával növelte a szoboralepot.

Időközben a kiküldött szoborbizottság Bory Jenő szobrászművésznél azon mintáját fogadta el kivitelre, a mely a láncait tépő turul madarat ábrázolta és a mely szoborminta allegorikusan jelképezte a szabadságharcunkat, midőn a nemzet a szabadságért és hazánk függetlenségéért küzdött. Együttal elhatározta a szoborbizottság, hogy a városi törvényhatósághoz oly kérelemmel fordul, hogy a törvényhatóság oly összeggel járuljon a szobor költségeihez, a mennyi az adakozásokon túl fedezetlen marad.

A szoborbizottság ezen kérelmét, a tanács pártoló javaslata után a Törvényhatósági Bizottság hazafias lelkesedéssel egyhangulag teljesítette, kimondván, hogy a különbözőzeti összeget házi pénztárából fedezi.

A közönség és a Törvényhatóság együttes áldozatkészsége és egyesek ügybuzgalma ekként tette lehetővé, hogy a szabadságharc alatt az önkényuralom által agyonlövött székelyfővárosi polgárok iránti hála és kegyeletérzésünket jelképező és a hazáért mártír halált szenvedettek emlékét örökkön hirdető emlékmű, teljesen befejezett és művészi értékű legyen.

Tisztelet Ünneplő Közönség! Ezekben változat röviden a Szabadságharc alatt vértanuhalált szenvedett székelyfővárosi polgárok sorsának és a szobor létrejöttének történelmét. — Láthatjuk ezekből, hogy a szabadságharc alatt városunk polgárai közül számosan küzdöttek, szenvedtek és haltak meg a szabadságért és szeretet hazánk függetlenségéért, a mátyrkoszort azonban csak azon hat polgár fejére tette az önkényuralom hóhéri kegyetlensége, a kiknek emlékére a hálás utókor ezen emlékművet emelte.

Csalódtak azok, a kik azt hitték, hogy a Szabadság és hazánk függetlensége iránti érzést, vágyakozást, az idegen segítséggel levert Szabadságharc utáni embertelen vérengzéssel, golyóval, bitófával, avagy rabláncsal ki lehet irtani. Egyes emberek testét megölethették, de magát az Eszmét, a Szabadság és állami Függetlenségünk iránti törekvést, a mely milliók lelkében élt és lángolt és a mely a jövőndő milliók lelkében mindenkor élni és lángolni fog, meg nem ölethették, mert az erős, hatalmasabb minden golyónál, minden bitófánál, minden rabláncnál.

Eznek igazságát igazolja a mostani ünnepe is, a melyet a rendező bizottság megbízásából megnyitottnak jelentek ki.

A lelkes éljenzés után Fláth Imre járásbíró szép magyaros alátja és festői díszruhája tűnt fel az emelvényen. Gyönyörű érces hangja a hazafias tűz ébresztéssel annyi sok szép hatást ért el eddig, a melyekhez mállan soha közlik a mostani is. Phillip István tanárnak, a hálias idők ékesen szóló lantosának remekét adta ismét elő, a mely a következőleg hangzik:

Emlék előtt.

(A székelyfővárosi 48-as emlék teleplezési ünnepére 1909. x. 6.)

*Amig szabad volt s egy a többiekkel
Prometheus az istent Titán,
Megremegett kihívó szózatára
Zeusz is Jem, kevély Olimpüsán.*

*És volti idő, midőn a szillya vér is
Megroppantott nem egy gögös falat,
S egy fél világ lapult meg sáppadorva
Viharzó mény kezei alatt.*

*Majd tört vesztére a kaján erőszak,
És félrállt fáradtan az erös;
De szerzett ő is a megszentelt tűzből: —
Hazát szeretni, hogy tanult az ő.*

*Azóta e föld gyémánt láncsal köt le,
Mint Prometheust ama sziklafal
S e nemzet is tengernyi gyászban-vészben,
Bármint szenved, de soha meg nem hal.*

*Tiporja bár a szörnnyű ég haragja
A Tartarusnak rémes mélyibe:
Annál valóbb, dicsőbb fellámadása; —
Meváltja régi, nagy, csodás hite.*

*Reá uszított bösz Zeus bosznja
Száz acélkarmú, éhes saskeselyt:
Hő honszerelme újra behegeszti
Vérző sebé, melyben dúsz kíncset lett.*

*Kincs, üdv forrása a mult szenvedése,
Tisztító láng, eröl adó sugár:
Melyhez a csüggedt, fázó lélek gyakran
Oly szivesen egy kis megre jár . . .*

*Imhol, bár fáznak is az éji árnyak,
Ollárt emel nekik a kegyelet
S a vértanúk e siri szárnyai napján
Kebükünkben ünnepe, néma kikelet.*

*E szent jel is ilyen tavasz virága;
Sivóbb fakadt; méltón hirdesse hát,
Hogy él e hon, van még mivel díszítsük
Hungária borongó homlokát!*

A közönség viharosan éljenzt és tapsolt, aztán csendes némasággal hallgatta a Déli Vasuti dalárda remek énekét, Huber Károly szabadságdalát. E közben lehullott a lepel a szoborról s az óriási közönség gyönyörűséggel legeltette a szemeit Bory Jenő szobrászművész országra szóló remekművén, a mely annyira etalálta lelkünkben áramló gondolatunkat. A lelkesedés aztán izzani kezdett, mikor

Erdőssy Bódog tanár ünnepi beszéde belemarkolt a szívekbe és ellenálhatlan erővel ragadott mindenkit a szabadságharc eszméjéhez, felgrábitva lelkeinket hazánk szeretetének fény sugarában, felébraszította az esküvést, hogy hivesek leszünk hozzájuk mindhalálig. Beszéde ez:

Mélyen Tisztelet Ünneplő Közönség!

Lehullott a lepel a művész alkotásáról, főnn vergődik az oszlopon láncát tépve a királyi márdár, hogy emlékeztessen minket a múlttra, hogy figyelmeztessen bennünket a jelenre, hogy ok-tasson, tanítson a jövőre.

Magyar Honfirtásaim! Tudtok-e a mai évforduló napon nem emlékezni a múltira? Október hatodikán elűztöket szaktani lelketeket az emlékezésből, megtudjátok-e akadályozni, hogy a gondolat szárnyán újra és újra oda ne szálljon a hazaszorogat Golgotájára, föl ne keressse a tizenhárom szabadsághős veszőhelyét?

Felidőztek-e egy pércére a mindennapi élet kenyérkereső gondjairól, küzdelmeiről, ragadjátok ki magotokat ezen a szent hétköznapon a munka zajából.

Ünnepre, elmertülésre, meghatottságra, fogékony lélekre van nekem szükségem ma, ha méltatni akarom azok érdemét, kiknek emlékezetét ezen oszlop van hivatva megőrizni.

Drága halottak emlékezetét üljük és nem látom rajtuk a gyász jelvényeit, szemünkben nem csillog a csüggedt siratás könyve, nemzeti zászlónk vidám három színét nem fódíték be a komor gyász fekete leplevel. És így van ez jól, így van ez helyesen.

Nagy, magasatos eszmék, szent ideálok martírjainak halálán nem a szomorúság lesz urrá lelkünkön, hanem a bizalom, az erős hit, a szilárd meggyőződés, az eszmék az ideálok diadalban.

Keresztény hitünk martírjainak emlékét nem gyászúnnepel tiszteljük. Az aradi tizenhárom vértanú dicsősége nemzetünknek; a székesfehérvári vértanú büszkesége városunknak.

Sajnáljátok-e a verejtéket, mit munkátok sikeréért áldoztatok? A nemzetek küzdelmes munkájának, a népek szabadságának verejtéke a vér, mit vértanú fiai áldoznak.

De egy gondolatól nem tudok megszabadulni, amely a magyar vértanú ünnepén a panasza szavát vegyíti dicsőítő zsoltárunkba, egy gondolat, mely a keserűség érzését vegyíti ünneplésünkbe. Ez a gondolat: hogy míg más, előretörő nemzetek a folytonos haladásért áldozták fiaikat; míg más népeknél a vértanú sirhanjái a kivívott új jogok, a kiterjesztett, teljesebb tett szabadság mesgyéjét jelölik, addig a mi összes küzdelmeinket, nemzeti hőseink bátor önfeláldozását ismételnünk kell, újra kezdenünk kell, nekünk mindezen áldozatok századok óta újra meg kell hoznunk csak annak bizonyítására, hogy magyarok vagyunk, hogy ezeréves országunkban ezeréves intézményeinkkel tovább is, mint szabad nemzet, élni akarunk.

Hatvan éve mulott annak, hogy újra kellett ismételnie magyar nemzetünknek a feleletet, melyre a zsarnoki hatalom, a nemzeti létet tagadó erőszak kérdése kényszerítette. Századszor újra kellett tettel bizonyítania, hogy e föld az ezerév előtt megalapított Magyarország földje, lakói magyarok, kik ősi szabadságuk szerint akarnak élni.

A felelet, a bizonyítás nagyszerű volt, mely a világ szabad nemzetének rokonszenvét és csodálatát vivta ki a magyar névnek.

Hősökké változtak a békés polgárok s lelkes hadseregük maguk előtt úgyve a zsarnok lélektelen hadat, diadalról diadalra vitte a három színű nemzeti lobogót. S ha a zsarnokok szövetése ki is csavarta kezükből az önvédelemre föl emelt fegyvert, bizalmukat, hitüket nemzetük jövőjében nem irtotta ki lelkükből.

De az elvakult zsarnok nem ismerte föl a bizonyító erőt a nemzet igaza mellett a hősök csatában kiontott vérében, boszútálló, örjögő dühében vérpadra küldi, bitóra kárhoztatja a nemzeti küzdelem színét, virágát. Esztelen erőszak! Vértanúink sírját a szabad Magyarország temetőjének szánta s az lett a forrás, melyhez mindig újra odajárunk ha csüggedő életreményünket, hitünket, bizalmunkat a nemzet jövőjében felrészíteni akarjuk.

Mártírjaink sírja lett a mi hitünk erőssége, hogy e nemzet életre hivatott, a mi reményünk, meggyőződésünk forrása, hogy hazánk önállósága, teljes független szabadsága, a mi jogunk, melynek érvényesítését az igazságszolgáltató Gondviselés meg fogja adni hazánknak.

Mikor e nemzet fiai vértanú halálra készen léptek a bitó alá, vagy tárták ki keblüket a gyilkos golyónak, hiányozhattak-e e nagyszerű áldozatnál Székesfehérvár fiai?

Nem kellett-e tanúbizonyságot tenniük arról, hogy őskörönázó városunk lakói századokon keresztül hallották, falai még visszhangozták ma is

a király koronázási esküjét, melyben az Isten kegyelméből s a nemzet akaratával föltekent uralkodó országnak alkotmányos jogait és szabadságát biztosítja.

Székesfehérváriak! Midőn a mai napon a kegyelet, a hála és elismerés virágaival, jöttetek ide s koszorúzásra készen álltok vértanúink emléke előtt, értsétek meg a figyelemzetést, mit az emléket alkotó művész ihletett gondolattal mond nektek.

Az áldozat megtörtént, de a sas még láncain végődik, martírjaink a vértanuhalált élszenvedték, de az eszme diadala a mi munkánk a mi szilárd kitartásunk eredménye s azon elvekhez való rendületlen ragaszkodásunk gyümölcse lesz, melyért ők vértüket ontották.

Midőn a bizottság nevében, melyre ezen emlékmű kiegészítésének gondját ruházták, átadom megőrzés, gondozás és megbecsülés végett az emléket, átadom Önöknek Székesfehérvár lakói, azon meggyőződéssel, azon gondolattal, hogy közeledik az idő, melyben az öntudatra ébredt, a cselekvésre elhatározott nemzet teljessé teszi a megdicsőítés glorioláját vértanúinak homlokára körül, melyben a sas láncai csak a mult gyötrelmeire fognak bennünket emlékeztetni.

S ha Székesfehérvár városa részt vett az áldozatban, biztos vagyok azon hitemben, hogy kitartással, elvhűséggel részt fog venni a munkában is, mely után kizárandokolhatunk ide elmondani az emléket előtt büszkén, önértellett, méltósággal, mint az égre szálló sasnak szárnyverése: Szabad nemzet vagyunk, martírjaink vére nem ömlött hiába.

Alig akart vége szakadni a tapsviharnak, mikor Saára Gyula dr. városunk polgármestere a szobor alapzatára állva átvette azt a város tulajdonába és szeretetébe ajánlotta. Végül pedig letette a város koszoruját. Lelkesen előadott beszéde a következő volt:

Mélyen tisztelt közönség!

A nagy idők dicsőségén lelkesülői tudó hálás utókor hódolata jelölt érbe önti, vagy kőbe faragja nagyjai emlékszóbrát, hogy időlen idő-
lig tanuságot tehessenek a nemzet haláljáról, lelkesítő példájuk pedig serkentse az utódokat.

Minden igaz magyar ember kegyelettel és hódolattal őrzi a mult század első felében lefolyt szabadságharc dicső emlékét, midőn a nemzeti szabadság lángelkű apostola Kossuth Lajos a magyar nép csüggedt lelkébe a lelkesülés szikráját beoltva, talpra állította nemzetét, hogy a szabadság, jog és igazság, a nemzeti önvédelem legdicsőbb harcát megvívja.

E dicsőségtelejes harc véres küzdelmeit, a fényes győzelmeket, a szabadságharc névtelen félésteneit, a magyar hadsereg bátor, vitéz, hősi tetteit, a magyar nemzet lángoló hazaszeretét megbámulta az egész világ. Ezen nagy és dicső nemzeti harc emlékét az idők végtelenségéig megőrzi a történelem, melynek lapjain aranybetűkkel van beírva azon félésteneit, apostolok, vezérek hősi tettei, lángoló hazafisága, kik ezen a gonosz armány és zsarnok erőszak ellenében folytatott nemzeti küzdelemben a magyar nemzetnek hirt, nevet és dicsőséget szerezve, lerakták a magyar állam fennállásának, fejlődésének megdöntöhetetlen alapját.

A dicső küzdelmek után, a végtelen megpróbáltatások és szenvedések keserű napjai következtek. A magyar nemzet szabadságáért folytatott önvédelem fegyverét kicsavarták a hősök kezéből. Börtön, agyongyötres, üldözés, kötélt és golyó általi halál lett osztályrészé annak, ki hazáját igaz szívvel szerette és annak kifejezést is adni merészelt.

Mit tett azon 6 városi polgár, kiknek emlékét őrzi az idők végtelenségéig e szobor? Szerették hazájukat, érdeklődtek annak sorsa iránt s tudtak lelkesedni hazájuk szabadságáért! Mint ártatlan polgárokat hurcolta őket a zsarnoki önkény a hájába. A vak gyűlölet, a zsarnoki önkény kegyelmet nem ismert! Vértanú halált kellett szenvednie 6 ártatlan polgárnak.

Székesfehérvár város hazafias közönsége, midőn a vértanúságot szenvedő 6 polgárának szobrát, társadalmi adakozás és a város törvényhatóság támogatásával méltóképen kiegészítette, tanúbizonyságot adta annak, hogy amint lelke-

sülni tud hazája szabadsága, jobblete és boldogulásáért, épen úgy hálaival és elismeréssel is tud adózni azok emlékéiránt, kik hazájuk iránti hűségüket életük árán is kifejezésre juttatták.

Midőn tehát a szobor bizottságától átveszem a vértanúságot szenvedett 6 városi polgár kiegészített szobrát és azt Székesfehérvár szab. kir. város közönségének grizetébe, oltalmába és gondozásába átadom, — meg vagyok győződve arról, hogy a város hazafias közönsége soha sem fogja feledni a dicső mult nagy eseményeit. Ezen szobor legyen örök időken át irányítója annak, hogy Székesfehérvár város közönsége, híven és kegyelettel őrizze meg azon nagy idők dicső emlékezetét, mely a nemzetnek jogot, egyenlőséget és szabadságot adott.

Ezen szobor serkentse és erősítse meg a város közönséget jövőjében is azon nemes küzdelemben, melyet elég sajnos, hogy nemzetünk jogaiért, a polgárok javáért, szeretett édes hazánk önállóságáért még mindig folytatnunk kell.

Most pedig, midőn vértanúságot szenvedett városi polgárok emlékszóbrára leteszem Székesfehérvár szab. kir. város közönsége kegyelet, hálája és elismerése koszoruját, teszem ezt azon hő kivánsággal, hogy azoknak példájára, kik mint egyszerű polgárok megmutatták miként kell szerepelni a hazát és miként kell meghalni a hazáért, serkentsen és erősítsen meg bennünket, hogy ha ismét jönnének a megpróbáltatások, szomogy napjai, iankadást nem ismerő kitartással küzdjünk a jövőben is édes magyar hazánk szabadsága és önállóságáért és ezen nemzeti küzdelemben a magyar a magyart megverté minden magyar ember lelkében átérzeze és minden magyar alk lelkesen zengje a hő imát a nagy költő buzdító szavátat. „Hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar!”

Az éljenzés lecsillapulta után a Polgári Dalkör szép éneke, a „Rákóczi dal” következett, mely után Csöppentzy Mihály dr. a Függetlenségi Kör, Gánóczy Flóris az agghonvédnek nevében s utána a többi testületek letették koszorúikat a szobor lábaihoz a következő sorrendben:

A szabadsághősök emlékének — Fejérvár-megye közönsége.

A szabadság vértanúinak — Székesfehérvári kath. kör.

Izr. iskola Székesfehérvár.

Kegyeletes emlékezéssel — a székesfehérvári cisztercita fogimnázium.

A szabadság vértanúinak — a felsőbb leányiskola.

Kegyelete jelöl — a székesfehérvári köz-ségi iskola tanítói kara.

Szabadság vértanúinak — A székesfehérvári ipartestület.

Szabadságharcunk dicső vértanúinak — Kereskedelmi csarnok.

Szabadság vértanúinak — az öreg honvédek.

Az 1849-iki vértanú emlékének — Vörösmarty Kör.

Hőseinknek kegyelettel — Ferenc József nőnevelde intézet.

A vértanú emlékének — Székesfehérvári Torna Club.

A szabadságért elvérzettek emlékének — a Pénzügyi Hivatal.

A szabadság vértanúinak — DV. műhely munkásai.

A szabadság vértanúinak — a főreáliskola ifjúsága.

Az 1848—49. évi vértanú emlékének — a Székesfehérvári Korcsolyázó Egylet.

A székesfehérvári vértanú emlékének — a Budai II. Rákóczi Fereci társaság.

Az 1848—49. vértanú emlékének — az Országos Vereskereszt Egylet Székesfehérvár városi választmánya.

A nemzet vértanúinak — Székesfehérvár szab. kir. város.

A vértanú emlékének — a Székesfehérvári Takarekpénztár.

A szabadság vértanúinak — a Felső és Vizivárosi Olvasókör.

A 48-as vértanú emlékére — a Székesfehérvári Munkás Egylet.

A vértanuhalált szenvedett polgárok számára — a Palotakülvárosi Olvasókör.

Hódolatunk jeléül — a székesfehérvári és megyei kiskereskedők társulata.

A székesfehérvári Kereskedelmi Társulat és az általa fenntartott kereskedelmi iskola ifjúsága.

A nemzet vértanúinak — a kir. javítóintézet tisztikara.

A vértanu halált szenvedettek emlékének — a székesfehérvári nőegylet.

A fehérmegyei és székesfehérvári orvosi szövetség fiókja.

Befejezésül az egyesített dalárdák a szózatot énekeltek el. Majd pedig fölcsendült a himnusz, utána pedig a Kossuth-nóta, amelynek hangjai mellett a közönség a legnagyobb rendben szót szót, magával vive egy feledhetlen szép nap szépséges emléké.

UJDONSÁGOK.

— **Bucsjárás Bodajkra.** Mint az elmúlt években úgy ez idén is megy zarándoklat Bodajkra, a fejmegyeiek kedvelt bucjsjáróhelyére. A zarándoklat a Magyarok Nagyszonyának ünnepén vasárnap, vagyis október 10-én lesz. A résztvevők szentgyónásukat szombaton este 6 órától kezdve végzik a székesegyházban. Reggel 6 órakor a székesegyházban megáldoznak, a mely után a menet vasúthoz vonul ki, ahonnan külön vonaton mennek Bodajkra. Bodajkon ünnepes mise és szent beszéd lesz, délután istentisztelet majd pedig népgyűlés, amely után vonaton hazautazás. A zarándoklaton férfiak és nők vehetnek részt. Egy részvételi jegy ára 1 korona, a melyben benne van az oda és vissza utazás vasúti költsége. Jegyek válthatók az Egyházmegyei Könyvnyomdában, a Ker. Fogyasztási Szövetkezetben is. A rendezőség kéri, hogy péntek estig a jegyeket megváltani sziveskedjenek.

— **Uj plebános.** Lapunk olvasóit értesítettük már, hogy a megürült számbéki plebániára Radnich Imre kálozi plebános nevezetik ki. A kinevezési okmány ma érkezett meg s most már teljes joggal gratulálhatunk az új számbéki plebánosnak Zsámbékhoz s a számbékiaknak Radnich Imréhez.

— **Szobormegáldás.** F. hó 3-án volt a re novál Szentháromság-szobor megáldása, mit ez alkalomra a környéken lakó hölgyek igazán izlésesen feldíszítettek. A szertartás felsővárosi plebánosa végezte, mellyel kapcsolatban nagyszabású beszédet intézett híveikhez. A rom. kath. dalárda kedvesen, precizitással énekelte. — Kár, hogy az eső sokat visszatartott a részvételtől, bár a körmenet így is impozáns volt méreteiben.

— **Kinevezés.** Dr. Tóth Géza miniszteri segédfogalmazó, főispáni titkár, miniszteri fogalmazó nevezetett ki.

— **Tanítógyűlés.** A Fejmegyei Tanítóegyesület rendes évi gyűlést f. hó 13—14-én tartja a vármegyei háza nagytermében.

— **Felülfizetések.** A keresztny keresk. alkalmazottak körének a f. hó 2-án rendezett táncmulatságán felülfizetni szivesek voltak: dr. Várossy Gyula, Kováts Károly 10—10 kor., Karl István, Ármos Jenő, Bandi Ferenc, Binder Gyula 5—5 kor., Lindermann Antal 3 kor., Vidor Zoltán és társa, Csemé Gabriella (Pápa), Pados János (Tác), Proposzt Emilia, Szuborits Jenő, Streit Ferenc, Arany Ilonka 2—2 kor., Varga István, Kovács N., Káplány Istvánné, özv. Lencsés Ferencné 1—1 kor.

— **Halálozás.** Frank Lipótné, Gans Juliska, Gans Ignác kötélkereskedő leánya 27 éves korában elhunyt. Ma délután temették.

— **Az újbor áldozata.** Szabó József 62 éves városi rendőr ma délután kiment ráchégyi szőlőjébe, hogy a szüret után egyet-mást rendbe hozzon. Egyszer aztán eszébe jutott, hogy megnézi

a pincét. Ez azonban végzetes lett rá nézve, a pincében a must erjedésben volt s a kifejlődött gázok megfojtották. A hatóság részéről Simon Sándor tb. rendőrfőkapitány, dr. Molnár József kerületi orvos mentek ki a helyszínre s a holttestnek a hullaházba való szállítását elrendelték.

Szépirodalmi és divattalpok bármely nyelven eredeti árakon kaphatók, Klöckner Péter cs. és kir. udvari könyvkereskedésében Székesfehérvárott.

— **Elsült fegyver.** Pór Ferenc Salétrom-utcai hentesmester újév napján az udvarán sörözával együtt cölba lödözött. Töltés közben egyszerre a fegyver Pór Ferenc kezében elsült és a lövek a 16 éves Kóács József kocsis fejébe furdótt, aki annak következtében 9 nap mulva meghalt. Pór Ferencet a kir. törvényszék f. hó 6-án gondatlanság miatt 1 hónapi fogságra ítélte, Ugy a vádló, mint a védő fejjebezett.

— **Nagyperkátár.** Tudósítónk írja: Horváth István nagyperkátái polgár hétfőn a seregélyesi vásárról hazatérőben veszére betért a szolgaegyházi csárdába, hol borozás közben annyira összeszólakozott Borozai Mihály nagyperkátái emberrel, hogy ez 4 helyen megszurkálta, úgy hogy 15 ötéssel varták össze sebeit a perkátái kórházban. A tudó is meg van sérülve s így a vásározás könnyen életébe kerülhet. Meglehető boros állapotban, jól összeszurkálva, pokrócait elvesztve hozták megbokrosodott lovai Nagyperkátára.

— **Szépén vagyunk.** A férj és feleség gyakran civakodtak egymással, a férj elhatározta, hogy 3 hoapra el utazik nyaralni. A feleség midőn erről értesült, tudatja férjét, hogy ő ezt ki nem bírja és visszatér szüleikhez.

A szolgáló egyedül marad a nagy lakásban és hogy magának mellékkrosetot biztosítson, a nagy lakást kiadja egy fiatal nászutató párnak. A férj aki feleségét mégis csak szereti rövidesen visszatér a furdóból s egy széken fekvő idegen férfikabától itélve azt hiszi, hogy felesége megcsalja őt. Egy széknyelvébe buvik, hogy kiléssze őket. Do nyílik az ajtó és az asszonyka is visszatér, aki viszont az asztalon fekvő női kalapról férje hűtlenségét gyanítja, míg végre kiszül a komornyik turpissága és szont lesz köztük a béko.

E művészékp a londoni Stadiumban előfolyt angol sporttal egyetemben folyó hó 7-től kezdve négy napon át a Moziban látható.

— **A cigányok.** Megittuk már lapunkban, hogy Inotán a Ferronia vas és fémárny gyárban a mult hó 30-án éjjel betörők jártak s ott a Wertheim-székreny tetejét felfeszítve abból mintegy 70 koronát elvittek. Többet azonban nem vihettek magukkal, mert munkájok közben valami szerszámot leejtettek és félték, hogy a zörejre figyelmes lesz valaki, miért is elmenekültek. A csendőrök a tetteseket folyó hó 5-én elfogták Jávorka József és Lakatos Jávorka István csóri kőborcigányok személyében, akik a tett elkövetése után Fehérvárcsurgóra menekültek. A füstösök a Wertheim-székreny felnyitása közben a kezeiket a vaslemezekkel összevagdalták s a csendőröknek erről sikerült őket felismerni. Természetes, hogy a betörők a bizonyítékok dacár is cigánymodra mindent tagadnak.

VIDA ELEK kárpitos és díszítő, Székesfehérvár, Megyeház épülete. Teljes felöltség mellett csakis elsőrendű munkák.

— **A játék vége.** Trager Ferenc 18 éves gárdonyi mezőőr. és Moharos Juliska 18 éves szintén gárdonyi leányzó a mult év július havában a mezőn találkoztak. A legény vállán fegyver volt, a amit meglátva a leány, így szólt a legényhez: „Léj a szivembe, ha mersz.” A leány pedig, aki abban a hitben volt, hogy puszkája nincs megtöltve, tréfálkozva ráfogta a fegyvert a leányra és a ravaszt lerántotta. A következő pillanatban dördülés hallatszott és Moharos Juliska a golyótól szíven találva holtan rogyott össze. Trager Ferencet a kir. törvényszék gondatlanságból okozott emberölés miatt f. hó 6-án 8 hónapi börtönrre ítélte. Az ítélet jogerős.

— **Rövid hírek.**
Elhajították kocsiját, lovát Hegedüs Ferencné jeni asszonynak, aki f. hó 6-án délelőtt a honvédkaszárnyába jött fiát meglátogatni. Mikor kijött a kaszárnyából, kocsijának hűlt helyét találta. Ódor János 14 éves fiu kocsikázott el vele a vasut felé, de a csendőrség még ideje korán elcsipte.

A borfű bíró. Tóth Tivadar, érdi korcsmáros feljelentést tett a csendőrségen, hogy Deák

István borfű 100 koronát ellopott tőle, és megszökött. A tolvajt keresik.

Gyerekek hazá udjain! Mondja Schuller József budai-úti lakos, akinek 3 fehér libáját f. hó 6-án éjjel levő olból az udvaron ellopták. A rendőrség keresi a libatolvajt.

Az ökrök szerencsétlensége. A fehérvárcsurgói határban Keresztes János gazdát szántás közben súlyos veszteség érte. A gazda szántogatott földjén, amelynek egyik kiszégyellése egy 10 méter mélységű kavicsbányába ért. Amint az ökrök szántás közben a bánya partjára értek, a part a súlyos teher alatt leszakadt s az ökrök a mélybe zuhantak. Szerencse, hogy Keresztes a szerencsétlenség láttára eleresztette az eke szarvát, különben 6 is a mélybe zuhant volna. Az ökrök teljesen összezúzták magukat. Keresztes kára nagy.

Betörő cselédek. Reich Alfréd Polgárdihoz tartozó belmajori bérletén folyó hó 3-ának éjjelén betörték a magtárba, onnan egy métermázsza eleséget emeltek. A gyanu a helyzettel ismerős cselédekre irányul.

Szerencsétlenség. Sárbogárdon Fábán János Bischitz-pusztai kocsis elgázolta Szűs Jánosné. Az asszony súlyos sérüléseket szenvedett. — A vizsgálatot megindították.

7381/1kv. 1909.

Árverési hirdeteményi kivonat.

Özv. Mórocz Antalnénak, Dörömbözy Ferencné, Balogh Julianna végrehajtás szünevő elleni végrehajtási ügyében Fridrich József utóajánlati kérelme folytán alulirt kir. törvényszék tkvi osztálya a végrehajtási árverést 100 kor.tőke, ennek 1908. évi szeptember hó 11 napjától járó 6% kamata és 19 kor. 60 fillér már megállapított valamint ugyancsak 100 kor. tőke s jár. iránti követelésének és a 41 kor. 40 fillér valamint a jelenlegi 22 kor. árverés kérsími már megállapított, ugyszintén a még felmerülendő költségeknek kielegítése végett az 1881. 60 t.-c. 144. §. alapján és 146 §. értelmében a székesfehérvári kir. tszék. és kir. járásbírószág területén lévő Székesfehérvár szab. kir. város határában fekvő végrehajtás szünevőnek a székesfehérvári 3509. sz. betétben. A + 1 sorsz. 983/11. hrsz. a. foglalt ingatlanára 1391 koronában megígért utóaján. i vételárban következő feltételek mellett elrendel:

1. Az árverés megtartására határidőül 1909. évi október hó 28-ik napjának d. u. 9 óráját ezen kir. tszék. árverési helyiségébe fölszint 53. sz. szobába tűzi ki.

2. Ezen árverésen a fentirt ingatlan a kikiáltási ár képező 1391 koronánál alacsonyabb áron alól eladható nem lesz és magasabb ígéret hiányában az árverést a kitűzött az utóajánlatot tevő javára befejezi.

A ki az árverésen a kikiáltási árnál magasabb ígéretet tett, ha többet ígérni senki sem akar, köteles nyomban a kikiáltási ár százaléka szerint megállapított bánatpénzt az általa ugyanannyi százalékaig kiegyesíteni. Ha ennek a kötelezettségének eleget nem tesz, ígérete figyelmen kívül marad és az árverésben melyet haladéktalanul folytatni kell részt nem vehet.

Ha az árverés folytatásában senki sem tesz egyéb ígéretet előbb azonban más is árverést az ingatlant az által illetőleg több ily árverező közül a legtöbbet ígérő által megvettnek kell kijenteni. Ha ez az ígéret a kikiáltási ár meghaladja az előbbi bekezdés szabályait kell alkalmazni.

3. Árverezni szándékozók kötelesek az ingatlan utóajánlati vételárának mint kikiáltási árának 10 % bánatpénzül készpénben vagy az 1881. 60 t.-c. 42. §-ban jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi 3333. sz. I. M. rendelet 8. §-ban kijelölt ovadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni avagy az 1881. 60 t. c. 170. §-a értelmében bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényét a kiküldöttnek átadni és az árverési feltételeket aláírni.

Székesfehérvár, 1909. szeptember 11. én.

A kir. tszék, mint tkvi hatóság.

Rhuz,

kir. tszéki bíró.

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában Székesfehérvárott.